

İSTANBUL'UN FETHİ VE FATİH SULTAN MEHMET

Bismillâhirrahmânirrahîm.

Bizi yaratan, yaşatan, sayısız nimetlerine garkeden, doğru yolu bilmemiz, hidayete ermemiz ve cennetine girmemiz için engin rahmetinden ve fazl u kereminden bizlere peygamberlerin ekmel ve âzam ve efdal ve ahsen ve âlâsı, Ahmed ü Mahmûd u Muhammed-i Mustafâsı'nı gönderen; o Resûl-i Ekrem'e sözlerin en yücesi ve en güzeli olan Kur'ân-ı Kerîm'i indiren, bizleri ümmetlerin en büyüğü ve en şerefli kılan Ulu Rabbımız'a sonsuz hamd ü şükr ü senâlar olsun.

Allah'ın hak Peygamberi, iki cihan serveri, mü'minlerin önderi, insanlığın rehberi, âsilerin melcei, çaresizlerin eşfâı, Livâü'l-Hamd'in mâliki, Makâm-ı Mahmûd'un sahibi, başımızın tâcı, dertlerimizin ilacı, gözümüzün nûru, gönlümüzün sürûru, Cenâb-ı Hakk'ın Habîb-i edîbi, enbiyânın hâtemi ve resûllerin ekremine ve onun temiz âline, pak ashabına, mübarek ahfâdına ve cümle etbâına ve hâssa ten verese-i enbiyâ, hulefâ-i rusûl, ümenâ-i ümmet olan ulemâ-i âmilîn, meşâyih-ı vâsılîn,

sâdât-ı kâmilîn ve esâtize-i mükemmilînimize, yani selâsil-i turuk-u aliyemizin mensupları pîrlerimiz, mürşidlerimiz ve onlara bağlı ariflere, halifelere, salihlere ve müridlere hadsiz hesapsız salât ü selâm olsun!..

Ebü'l-gazavâti ve'l-fütuhât,

Sâhibü'l-hayrâti ve'l-hasenât,

Sultânü'l-guzât ve'l-mücâhidîn,

Nâsıru'l-İslâmi ve'l-müslimîn,

Kâhirü'l-kefereti ve'l-mütemerridîn,

Mazharu medhi'n-Nebiyi'r-rahîmi'l-ümmî, bi'l-hadîsi's-şerîfi'l-kerimi'n-nebevî,

Fâtihu'l-buldâni ve'l-memâliki'l-kesîra ve'l-Kostantîniyye,

Ve nâilü'l-makâmâti ve'd-derecâti'l-aliyye;

es-Sultânü'l-a'zam ve'l-hâkânü'l-muazzam,

el-Gâzî ve'l-mukâtil ve'l-mücâhid ve's-saîd ve'l-kâid ve'l-müsâfir ve'l-mürtahil ve's-şehîd,

Cennet-mekân, firdevs-âşiyân, âb-rûy-i saltanat-ı Osmânî,

es-Sultân Muhammed Hân-ı Sâni İbni Sultân Murad Hân İbni Sultân Çelebi Muhammed -aleyhimü'l-afvü ve'l-gufrân ve'r-rahmeti ve'r-rıdvân- hazretlerinin ve onun mübarek ordusu mensupları şehitlerin, gazilerin ve sair din büyüklerimizin ve mevtâmızın ve cümle mü'minîn ü mü'minât ve müslimîn ü müslimâtın ruhları için; el-Fatiha!..

Kimdir, bu hatırası üzerine topladığımız Fatih Sultan Muhammed Han?..

Nice nice orduları yenen, beylikleri, devletleri, imparatorlukları yıkan, çağ kapayıp çağ açan, ülkeler fetheden, tarihe nice şerefli sayfalar ekleyen zât-ı muhterem...

Bize içinde yaşadığımız şu dünyanın en güzel şehrini, iki kıtanın birbirine yanaştığı, iki deryanın birbirine kavuştuğu tarih ve tabiat hazinesi, hasnâ ve müstesnâ, bîmisl ü bahâ beldeyi hediye eden; ama bizim türbesine bile doğru-düzgün, temiz-pâk bakamadığımız şehinşâh-ı mükerrerem...

Bir bayram hatıramı nakletmek istiyorum: Yıllar önceydi. Bir dinî bayramımızda “Çocuklarımı nereye götüreyim?” diye düşünürken, Fatih Sultan Mehmed Han aklıma

geldi. Küçüklerin ellerinden tuttum. Bu şehri bize miras, hediye ve yâdigâr bırakan o muazzam Sultan'ın ziyaretine götürmeyi ilk vazifemiz bildim. Fatih Camii'nin avlusuna, haziresine geldik; türbe kapalıydı. Camlarından içerisini göstermek istedim; camlar kapalıydı. Çevresine baktık; tozlu, topraklıydı. Saçaklarına baktık; yağmur almış, ahşapları çürümüş, sarkmıştı. Oğlum dayanamadı, dedi ki:

“Baba, büyüdüğüm zaman ilk işim, Fatih Sultan Mehmed Han'ın türbesini tamir etmek olacak!”

O bize beldeler bağışlamış, biz onun türbesini korumaktan aciz; süslemekten, ziyaretçilere açık tutmaktan gafil torunlar...

Bundan 537 yıl önce, yine böyle bir 29 Mayıs'ta ve ne garip tesadüf ki yine böyle bir Salı günü, uzun, azimli, sabırlı ve inançlı bir muhasaranın sonunda, kat kat müstahkem surları parçalayarak, derin hendekleri aşarak; şairin dediği gibi;

“Fazl-ı Hakk u himmet-i cünd-i ricâlullah ile” tekbir ve tehlillerle, mansur ve mesrur, şâkir ve muzaffer olarak bu şehre girmeye muvaffak olan o eşsiz serasker! Bembeyaz atı

üzerinde, ak yüzlü, şahin bakışlı, yiğit komutan!..

Bazı tarihçiler onu dünyanın en büyük siyasî şahsiyeti olarak ileri sürmüşler. İskenderler'den, Roma imparatorlarından, Dârâlar'dan üstün tutmuşlar. Osmanlı hükümdarları içinde şeksiz şüphesiz en büyük asker, en büyük devlet ve siyaset adamı, en büyük alim ve hatta mucit... Yaptığı, başardığı ve ortaya koyduğu akıl almaz işlerle, Osmanlılar'ın asırlarca sürecektelen refah ve saadetini hazırlamış bir müstesna şahsiyet...

Yirmiye yakın devleti ve bu arada iki imparatorluğu tarihten, coğrafyadan silmiş şahsiyet... Otuz yıldan fazla süren saltanatında zevke sefaya dalmamış, seferden sefere koşmuş bir mücahit...

Arkadaşlarım beni Karadeniz'in müstesna güzellikte bir beldesi olan Amasra'ya götürmüştü. Götüren mühendis kardeşimiz, tepeden muhteşem manzaraya bakarken;

“Ne kadar güzel Hocam, değil mi?” dedi.

“Evet, çok güzel!” dedim.

“Fatih Sultan Mehmed burayı fethettikten sonra, bir nefes alımı dahi durmamış, sefere devam etmiş.” dedi.

Güzelliklerin kendisini bağlayamadığı bir kimse. Dağları aşmak için eteklerini beline bağlayıp şahin burnundan ve sakalından ter damlayıncaya kadar yaya, yokuşları tırmanan bir kişi. Bir azim timsâli...

a. Trabzon Seferinde Fatih'in Atından İnerek Sarp Yollardan Yürümesi

Trabzon seferinde, yolları gerçekten sarp ve aşılmaz bir dağa gelmiş. Atla da gitmek mümkün değil; atından inip eteklerini beline sokup dağa yaya olarak tırmanmış. Öyle yorulmuş ki alnından akan terler burunları ucundan ve sakallarından nisan yağmuru gibi yere dökülmüş.

Fatih'in bu halini gören, kafiledeki Sâre Hatun;

“A sultanım! Trabzon nedir ki savaş meydanlarının şehsuvârı attan inerek yaya yürüsün ve yorulsun?” demiş.

Fatih Sultan ona şöyle derin derin bakıp;

“Bizim buralara geliştten maksadımız kale fethetmek ve servet kazanmak değildir. Bura-

ları müslümanlara açmak, vatan yapmaktır. Allah'ın rızasını ve cihadın sevabını kazanmaktır. İslam'ın kılıcı bizim elimize emanet edilmiş. Eğer bu zahmeti çekmez isek, bize 'Gazi' demek yalan olur; bundan dolayı çektiğimiz sıkıntılardan, daha çoğunu da çeksek yine azdır." diye cevap vermiş.

b. Mescid İnşa Edenler İçin Müjdeler

Kaleler fethetmiş, surlar yıkmış ama şehirler yapmış, iktisada büyük önem vermiş. Osmanlı hazinesini görülmemiş seviyelere yükseltmiş. Büyük bayındırlık hamleleri gerçekleştirmiş. Hayatında 308 cami inşa etmiş. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* hazretlerinin hadîs-i şerîfi mâlumunuzdur:

فَمَنْ بَنَى لِلَّهِ مَسْجِدًا بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ قَالَ
رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَهَذِهِ الْمَسَاجِدُ الَّتِي تُبْنَى فِي
الطَّرِيقِ؟ قَالَ: نَعَمْ وَإِخْرَاجُ الْقُمَّامَةِ مِنْهَا مُهُورٌ
حُورِ الْعَيْنِ

“Kim Allah rızası için bir mescid bina ederse, Allah da ona cennette bir köşk ihsan eder.” Ya da diğer rivayetlerde; “Emsalini ihsan eder.” diye müjdelemiştir.

Sahabeden bir zât kalktı;

“Yâ Resûlallah! Yol güzergahındaki o çardakçıklar da, o hurma direklerinden, dallarından yapılan mescidcikler de bu hükme dahil midir?” diye sordu.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*;

“Evet dahildir; onların süpürülmesi, süpürüntülerinin bir kenara toplanması, yani içlerinin temiz tutulması, cennetteki hûri kızlarının mehirleridir.”¹ buyurdu.

Bir mescid için böyle olursa, 308 cami inşa etmiş bir sultanın âhiretteki mükâfâtı ne olur?

Ege’yi ve Karadeniz’i bir Türk iç denizi haline sokmuş; İstanbul ve Çanakkale boğazlarının rejimini kurmuş, kalelerle iki tarafını tahkim etmiş. Şimdi o boğazlardan can düşmanımız, tarihî düşmanımız, düşman gemilerinin geçmesine bile dur diyecek gücümüz yok. Çanakkale’deki kalesinin kitabesini, inki-

¹ Taberânî, *el-Mu’cemü’l-kebîr*, III, 19, hadis no: 2521; İbni Asâkir, *Târîhu Dımaşk*, V, 110; Heysemî, *Mecmau’z-zevâid*, III, 211; Aclûnî, *Keşfü’l-hafâ*, I, 34, hadis no: 57.

labın ve örfî idarenin günlerinde, oraya bakan bir yüzbaşı, “eski yazıdır” diye demir tarakla tarattırmış, yok etmiş.

Çok geri seviyede iken aldığı Türk donanmasını, denizciliği ile meşhur Venedik’i de geçerek o devrin bir numaralı deniz kuvveti haline getirmiş. İtalya yarımadası çizmesinin ökçesini, Otranto kalesini Osmanlı toprağına katmış.

Devlet teşkilatında büyük hamleler yapmış. İstanbul Üniversitesini kurmuş! Devrinin birçok ilmini hızla öğrenmiş; bir çoğunda gerçek alim payesini ihraz etmiş. Hatta dehâ eseri göstermiş, buluşlar yapmış; uçan füzeleler, şâhî toplar, havadan, tepelerden gülle aşırın havan topları icat etmiş. Gemilerini, tarihin görmediği bir şekilde dağ ve tepe dalgalarından aşırılmış.

c. Fatih S. Mehmed’in Yetiştığı Muhit

Arapça ve Farsça’dan başka Türkçe’nin oldukça değişik bir lehçesi oluşuna rağmen Çağatay lehçesini; tebaasının dilleri olması hasebiyle de, Yunanca’yı, Latince’yi, Sırpça’yı, İtalyanca’yı, İbranice’yi öğrenmiş.

Hocalarına sonsuz hürmet göstermiş, da-
ima ellerini öpmüş. Molla Gürânî kendisinden
12 yaş büyük, Akşemseddin kendisinden 42
yaş daha büyük.

Yılmaz Öztuna'nın iddiasına göre Mevlevî
tarikatına müntesip imiş. İntisap ettiği çele-
bi, Emir Âdil Çelebi, 1461'de âhirete irtihal
etmiş olan postnişin.

Şiir ve sanata çok önem vermiş. Şaşıla-
cak bir şey ki divanı sadece âşıkâne şiirlerle
dolu. İnsan başka şey tahmin ediyor, başın-
dan sonuna tarıyor. Demek ki delikanlılık ça-
ğında yazdı ve öteki şairlerin yaptığını yapa-
madı. Bazı şairler delikanlılık çağında yazdığı
şiirlerini imha etmiş; Mehmed Âkif mesela ve
daha başkaları da imha etmiş, o imha ede-
memiş.

Şiirleri âşıkâne, garip... Şiirde mahlası
Avnî... Allahu Teâlâ hazretlerinin avn ü ina-
yetine mazhariyyet temennisiyle olsa gerek.
Çok dillerde dolaşan;

*İmtisâl-i "Câhidû-fi'llâh" olubdur niyye-
tim*

Dîn-i İslâm'ın mücerred gayretidir gayretim

şiiiri galiba onun değil. Çünkü bu şiirin sonunda Avnî mahlasını kullanmamış şair, Muhammed mahlasını kullanmış;

Ey Muhammed, mu'cizât-ı Ahmed-i Muh-târ ile

Umaram gâlib ola a'dâ-yı dîne devletim

demiş. Demek ki Avnî mahlasını kullanmadığına göre, Fatih değil. Bir başka Fatih Muhammed. Belki Haçova zaferinin galibi III. Mehmed, belki IV. Mehmed; ben IV. Mehmed olduğunu sanıyorum.

Bu muhteşem şahsiyet, bu eşsiz, emsalsiz insan, bir başka milletin büyüğü olsaydı; cihanı, hatırası için velveleye verirlerdi, yıkarlardı. Biz “500. Fetih Yıldönümü”nde, hükümet zoruyla, fetih şenliklerini bile zar zor yapabilmıştik; yapamamıştık, 1953'te.

Fatih'i benim övmem gereksiz; öven övmüş, asırlar önceden Peygamber Efendimiz'in övmesi mazhariyetine erişmiş bir kimse. Şair;

حاجت مشاطه نیست روی دلآرام را

Hâcet-i meşşâta nîst rûy-i dilârâmrâ

“Güzel yüzün süsleyiciye, süse ihtiyacı olmaz!” diyor.² Çünkü zaten güzel.

Bizim için Fatih’in nasıl yetiştiği büyük önem taşıyor. Çünkü Fatih bir meyvedir. Meyveyi bir ağaç hasıl eder. Ağacı da çevresi, toprağı, iklimi besler. Fatih’i de devri, muhiti ve etrafındaki mübarek insanlar yetiştirdi ve geliştirdi. Bu dehayı yetiştiren kültür muhiti, eğitim ve ahlâk sistemi, bizim için son derece önemli. Fatihler yetiştiren bir vasat, Fatihler yetiştiren bir çevre...

Fatih, çeşitli kültürleri tanıdığı; Rum’u, İtalyan’ı, Boşnak’ı, Rus’u, Gürcü’yü, Trabzonlu’yu... daha başka nice insanları tanıdığı halde, hatta gayrimüslim hocaları ve sanatkâr dostları olduğu halde, diyar diyar gezdiği halde, niçin dejenere olmadı, niçin bozulmadı?..

Bu devrin İmam-Hatip okulundan mezun olan talebesi bile, Avrupa’ya ihtisasa gittiği zaman niçin dejenere olup geliyor; Risâle-i Nur talebesi kardeşimiz döndüğü zaman ağlayarak bana, “Hocam, her şeyimi kaybettim!”

² Sa’dî, *Gülîstan*, s. 14.

diye itirafta bulunuyor da, bu Fatih Sultan Mehmed niçin dejenere olmadı?..

Niçin zaferden ve saltanattan başı dönmedi? Niçin zenginlik ve ihtişamdan şımarmadı? Niçin bazı halef ve selefleri gibi ıyş ü nûşa dalmadı? Zevk ü sefâya kapılmadı? Kendinden önce, (isimlerini zikretmeyelim de gıybet olmasın) bazı alimlerin tariz yollu, “Bari caminin dört köşesine de dört tane meyhane yaptırısaydın!” diye tarizde bulunduğu ecdadı gelmiş-geçmiş. Kendinden sonra hareme kapanıp ömrünü, hiç sefersiz, zevk ü ıyş ü nûş ile geçirmiş, şiirle, şarapla tüketmiş selefler yaşamış. Fatih, onların hiçbirisinin durumuna niçin düşmedi?..

Çünkü çok sağlam hocalarda, çok takvâ ehli alim ve fazılların elinde yetişti. Bir insanın asıl mayasını veren hocadır.

Herhalde bir de, ana babasının ve ecdadının en temiz kazanç yollarından biri olan gazâ yoluyla elde ettikleri helâl rızıkla beslenmiş olmasından...

Tekniğinden, teknolojisinden, ilminden, irfanından, uyanıklığından, zekâsından, dehâsından... Muvaffakiyeti için sebepler

bulunabilir ama o sebeplerin hepsi daha fazlasıyla Huneyn’de, kâfirlerin önünde yenilen sahabe ordusunda yok muydu?..

Bir takvâ kusuru, bir benlik duygusu, bir gönlü Allah’tan gayrı başka şeye bağlamak, bir fethin ve nusretin ancak Allah’tan geldiğine olan inançtaki küçük tezelzül, başında Peygamber bulunan bir sahabe ordusunun bile müşriklerin karşısında yenilmesine sebep olabiliyor.

Zaferin bir tek sebebi var: Ahlâk-ı İslâmiyye, sabır, takvâ ve daha nice mezâyâyı İslâmiyye...

Bu vasıfları Fatih Sultan Mehmed cenetmekân, Molla Gürânî hocasından alarak eğitime başladı. Onun zamanına kadar, zekâsının ifratından dolayı, hocalara râm olmamış, diz çökmemiş, söz dinlememiş; naz etmiş, niyaz etmiş, kaytarmış, okumamış; hocalar da “Padişah şehzadesidir, sultan çocuğudur.” diye yüklenememişler.

Sultan II. Murad Han *aleyhi’r-rahmetü ve’l-gufrân* üzgün;

“Şehzadem beş yaşına geldi, hâlâ okuyamadı, Kur’ân-ı Kerîm’i sökemedi; bu ne haldir?” diye telaşta. Evladını has müslüman yetiştirememenin endişesi yüreğine düşmüş, dertleşiyor. Hacdan dönen Molla Yegân *rahmetullâhi aleyh*;

“Efendim, Mısır’da bir alimle tanıştım, emsali yok. Takvâ ehli, dünya malına karşı müstağni, ciddi, derin bilgili. Onu tavsiye ederim, şehzademizi o yetiştirebilir.” diyor.

II. Murad, Molla Gürânî isimli bu mübarek zâtı çağırıyor;

“Şehzadem Kur’an’ı sökemedi; size tevdi eylesek lütfeder misiniz?” diyor.

“Hay hay! Kur’an’ı öğretmek en şerefli şey; ‘Sizin en hayırlınız Kur’an’ı öğrenen ve öğretendir.’ Ama ben talebemin sultan çocuğu olduğuna bakmam; hak ederse cezayı verir, döverim.” diyor. II. Murad;

“Ellerin dert görmesin; nur ol, istediğini yap!” diye izin veriyor.

Molla Gürânî, yanında sopayla Manisa sancağında bulunan beş yaşındaki Fatih Sultan Mehmed Han’ın yanına varıyor.

“Yeni hocan geldi.” diye haber veriyorlar.

Küçük şehzade, çıtı pıtı, ateş gibi, cin gibi, civa gibi. Hocasının karşısına geliyor, elini öpüyor, kaşını şöyle kaldırıp;

“Hocam bu yan taraftaki asa veya sopa ne ola?” diye soruyor. Molla Gürânî;

“Bu te’dib sopasıdır. Seni okutmaya geldim; eğer okumazsan, tembellik edersen, seni bu sopa ile te’dib edeceğim, niyetim budur.” diyor.

Fatih Sultan Mehmed gene kaşını kaldırıp; başı önünde ama meydan okurcasına;

“Lala, Hocam! Ben ki bir sultan çocuğuyum, beni böyle sopayla te’dib etmek ne mümkün?” derken ilk sopayı o zaman yiyor ve anlıyor ki bu hoca öteki hocalar gibi değil...

Kısa zamanda Kur’ân-ı Kerîm’i de söküyor; öteki ilimleri de söküyor ve ilimde o eşsiz mertebelere doğru yürüyor.

Yalnız şehzadelikte beş yaşında bir çocukken değil, Molla Gürânî sultanlığında da ona karşı çıkmıştır. Fatih, Molla Gürânî’nin yanına geldiği zaman sultanken de elini öp-

müş. Bir keresinde, Honaz kalesinin yetiştir-diği büyük fazıl, Tâceddin Muhammed İbni İbrahim Efendi'nin oğlu, Fatih devrinin en büyük dört meşhur müderrisinden biri Hatip-zâde Muhiddin Efendi'yi azlediyor.

“Azlettim seni müderrislikten, çık git, ne yaparsan yap!” gibi bir muamele...

Molla Gürânî Padişah'ın karşısına dikili-yor;

“Ya o azli geri alırsın, ya da biz bütün ulemâ senin ülkeni terk ederiz; alimin kadrini bilen bir başka hükümdarın diyarına gideriz.” diyor.

Fatih, azlini geri alıyor. Yani devir, sul-tanların hüküm sürdüğü devir değil, alimlerin hüküm sürdüğü devir...

Fatih Sultan Mehmed Han, Fatih Camii'ni yaptırdıktan sonra, sekiz tane medrese yapıyor, çevresine; dört tane Karadeniz tarafın-da, dört tane Marmara tarafında, sekiz med-rese yapıyor; herbirine en büyük alimleri ta-yin ediyor ve;

“Buraya ancak müstehak olanları, isti-datlı olanları, imtihanı kazananları yerleşti-

rin. Medrese odalarını lâlettayin insanlara vermeyin, yüksek talebelere verin!” diyor. Ortaya bir nizamname koyuyor.

Bir zaman sonra da medresenin yönetiminden talepte bulunuyor:

“Ben de merak ediyorum, burada okunan ilimleri, dinlemek istiyorum; acep bana da bir oda verir misiniz?” diye müracaat ediyor. Onlar da;

“Senin koyduğun kaidelere göre imtihan olman lazım; kabiliyetli değilsen, sana odayı veremeyiz.” diyorlar.

Şahsiyetlerin büyüklüklerine bakın!.. Yani sadece Fatih büyük değil, devrin alimleri de büyük, adamları da büyük, hepsi büyük...

Hızır Çelebi, İstanbul’un ilk belediye reisi, ilk kadısı. Karşı taraftaki Kadıköy kendisinin mukâtaası olduğu için ismini oradan almış. Ama Hızır Çelebi’nin kim olduğunu, Kadıköy’e o ismin niçin verildiğini Kadıköylüler’in hiçbiri bilmez.

Hızır Çelebi’nin huzuruna Fatih Sultan Mehmed Han sanık olarak çıkıyor. Mimarlar başı derde girmiş; mimarı kubbeyi Ayasof-

ya'dan küçük yaptı diye, cezalandırdığı için mimar sultanı dava ediyor; devrin hükümdarını, devir açmış, devir kapatmış, orduların başbuğu, astığı astık kestiği kestik sanılan insanı dava ediyor.

Hızır Çelebi'nin yanına geliyorlar. Geçiyor sedire oturuyor; sedir var, arkasında minder var, yastık var, şilteler var; yaslanacak, oturacak padişah; öyle alışmış. Hızır Çelebi;

“Sultanım, burası adalet divanıdır. Sanık mevkiindesin, in şuraya otur!” diyor.

Diz çöktürüyor, karşısına oturtuyor. Mimar Rum; sanık Sultânü'l-guzâtı ve'l-mücâhidîn Fatih Sultan Mehmed Han, İstanbul Fatih!.. Dava görülüyor. Fatih Sultan Mehmed haksız, mahkum oluyor. Hızır Çelebi, Fatih Sultan Mehmed Han'ı mahkum ediyor. Var mı böyle hakimler şimdi?..

Sanık (Fatih) dava bittikten sonra kalkıyor;

“Çelebi Efendi! Allah senden razı olsun. Eğer ben sultanım diye bana meyletseydin, adaletten inhiraf eyleseydin, seni kılıcımla te'dib edecektim.” diyor.

Mahkum edilen Sultan, mahkumiyet kararı veren hakimi tebrik ediyor.

Hızır Çelebi oturduğu minderini kaldırıyor, altından eğri bir hançer çıkartıp padişaha gösteriyor. Padişah;

“Bu hançer ne ola, Çelebi Efendi?..” diye soruyor. Hızır Çelebi;

“Ben sultanım diye şeriatın hükmüne rıza göstermeseydin, seni bu hançerle hançerleyecektim.” diye cevap veriyor.

Hakime bak! Rahmetullâhi aleyh, Allah şefaatlerine erdirsin...

Akşemseddin’in onu nasıl teşvik ettiğini biliyorsunuz. Hiçbir ümidin kalmamış gibi görüldüğü günlerde; gün görmüş, umur görmüş, savaflara girmiş-çıkmiş sadrazamların, vezirlerin, seraskerlerin;

“Aman sultanım! Bu İstanbul’la pek oynamayalım! Avrupa’nın bütün düveli karşımıza düşman gelir, her taraftan saldırırlar, başımızı beladan belaya atarız. Vazgeçelim bu fetihten; şöyle kuvvetlice bir vergiye bağlarsak muhasarayı kaldıralım!” dedikleri zaman, Akşemseddin hazretleri ısrar ediyor:

“Hayır! Daha şiddetli olarak muhasaraya devam edilsin!” diyor.

Venedik'ten ikmal geliyor. Gemileri Türk donanması karşılayacak ama onların gemileri dev gibi, bunların gemileri onların yanında kayak gibi, mavna gibi kalıyor. Silah eşitliği yok, sataşması, savaşması mümkün değil. Aralarındaki fark herhalde bir tırla, küçük bir Anadolu marka araba gibi, Allahu âlem. Gemiler geri kaçıyorlar. Fatih Sultan Mehmed hırısından kendini kaybediyor, denize atını sürüyor! Hemen kaptan-ı deryâsını azlediyor. Başarı kazanamamış, başarısızlığı sabit olana, göreve devam yok! Emanetler ehillerine veriliyor, nâehilden hemen alınıyor. Prensibin güzelliğine bakın!..

Fetih gününü Akbıyık Sultan'a ve Akşemseddin'e, iki ak, iki mübarek kimseye sormuş. “Akbıyık Sultan meczub bir kimse idi, gün vermedi.” diyor menkabeler. Akşemseddin gün vermiş ve mekân tayin etmiş; şuradan ve şu günde fetih olacak diye mekân vermiş.

“Neden?..”

Neden olacak; o kadar sene önce fethi müjdeleyen Peygamber'e hüsn-i ittibâdan...

Fatih Sultan Mehmed fetih gecikince, günler uzayınca her çareye baş vuruyor;

“Ordunun içinde haram yemiş, harama bulaşmış olanlar varsa, para vereceğim, lütfen çıksınlar, ayrılınsınlar, gitsinler! Darılmayacağım, takibat yapmayacağım.” diye yalvarıyor.

Fethin gecikmesi bir şomluktan, bir uğursuzluktan, bir haramlıktan olmuştur diye, ordusunun içinde öyle kimseler varsa, ayrılmasını istiyor. Daha fazla insan olsun, kuvvet gelsin diye düşünmüyor.

Neden?..

إِنَّمَا تُرْزَقُونَ وَتُنصَرُونَ بِضِعْفَائِكُمْ

Innemâ turzakûne ve tunsarûne bi-duafâiküm.

“Zafer, zayıf, güçsüz sandığınız, Allah indinde kavî olan Allah erleri sayesinde, Allah’ın lütfuydur.”³ Haramdan, zalimden,

³ Ebû Dâvûd, “Cihâd”, 70, hadis no: 2594; Tirmizî, “Cihâd”, 24, hadis no: 1702; Nesâî, “Cihâd”, 43, hadis no: 3179; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, V, 198, hadis no: 21779.

haramzâdeden hayır hasıl olmaz diye, onları ayıklamaya çalışıyor.

Asırlar boyu bu böyle devam etmiş. Kânûnî Sultan Süleyman, Süleymaniye Camii'ni yaptırdığı zaman;

“Namazını hiç terk etmemiş bir insan varsa, açılışını o yapsın!” demiş, öyle devam etmiş.

Kerâmet gösterip halka, suya seccâde salmışsın;

d. Futûhat Takva İledir

Yakasın Rumeli'nin dest-i takvâ ile almışsın!

diyor şairler. Fütuhât'ın takvâ ile olduğunu biliyorlar. O mücahitler onun şuurundalar, can pazarındalar, hergün ölümle karşı karşıyalar. Oyuncak değil ki insan her an ölebilir, murdar da gidebilir, makbul ve mardî de gidebilir.

Onlar bizim gibi yaşamadılar; onlar ölmek için savaşa girdiler. Her gün yeniden ölmek niyetiyle, her gün yeniden şehit olmak azmiyle yaşadılar. O insanlarda gıll ü gîş olur

mu? Bu muzafferiyetin sebebi o takvâ, o güzel ahlâk, o helâllik.

Fatih Sultan Mehmed Han, fetih gecikince, Akşemseddin hazretlerine sordurmuş;

“Ne zaman, nasıl olacak bu? Olmadı, olmuyor...” gibilerinden.

Akşemseddin’in oğlu, rivayete göre, babasının çadırına gidiyor; başka bir rivayete göre Fatih Sultan Mehmed gitmiş ama Hocae-fendi çadırın kapısına nöbetçi koymuş;

“Kimseyi içeri almayasın!” demiş. Çelebi içeri girmek isteyince;

“Babam öyle emretti, alamam!” diyor.

Çelebi dolaşıp, çadırın örtüsünü kaldırıp, oradan bakmış.

Fatih’in olduğu rivayette, Fatih hançerini çekmiş, hışmıyla, “Bana vaadetti de olmayacak bu.” diye, çadırı cart yırtmış, öyle bakmış.

Kupkuru, tamtakır, süssüz, ziynetsiz bir çadır... Secdeye kapanmış, secde çevresi göz yaşlarıyla ıslanmış, başından serpuşu düşmüş gitmiş, “Aman yâ Rabbi!..” diye dua ediyor.

Sonra başını secdeden kaldırıyor;

“Elhamdülillâh, elhamdülillâh, niyazımız kabul oldu; fetih müyesser oldu.” diyor.

O anda da, münâdîler Ulubatlı Hasan’ın ve askerlerinin surlara çıktığını bağırmaya başlıyorlar. O secdede anlıyor.

Buna benzer bir hikâye de Şemseddîn-i Sivâsî ile III. Ahmed arasında olmuştur. Şemseddîn-i Sivâsî, Halvetiyye meşâyihinin ulularından; kutb-u zamân; Kara Şemsî lakabıyla mâruf büyük veli; kerametleri zahir mübarek zât. Sivas’ta, Tokat’ta, Amasya’da bulunmuş. *Menâkıb-ı Çâr-Yâr-ı Güzîn*’in müellifi. Âşıkâne, müessir şiirlerin nâzımı, şairi.

Rüya görmüş. Ertesi sabah yaşlı ihvanından birine;

“Bir rüya gördüm, bize sefere çıkmak, Allah yolunda savaşmak işaret olunuyor.” diyor. O yaşlı mürid;

“Efendim, siz zaten cihadın en büyüğünü yapıyorsunuz; insanın nefsiyle cihad etmesi, cihadın en büyüğüdür. Yaşlısınız, vücudunuz dayanmaz; sefer uzundur, meşakkatlidir, zordur.” diyor.

“Yok.” diyor. “Evet nefisle cihad, cihâd-ı ekberdir ama bu rüyanın alâmeti oldur ki bir sefer-i hümâyuna da katılmamız gerekir.”

Sivas'ta kılıç, ok, yay ve kalkan yaptır-
maya başlıyorlar. Çünkü Şeyh sefere gider de
müridler durur mu?..

III. Ahmed Avusturya'ya karşı, yaptıkları
hainliklerden, zalimliklerden, hunharlıklardan
dolayı bir sefer düzenlemeyi irade buyurmuş.
Belki o şiirin de sahibi; o şiiri de izah edece-
ğim izin verirseniz:

Fazl-ı Hakk u himmet-i cünd-i ricâlullah
ile,

Ehl-i küfrü serteser kahreylemektir niy-
yetim!

İki şeye dayandırıyor:

1. Fazl-ı Hak: Allahu Teâlâ hazretlerinin
fazlı, ikramı, ihsanı...

2. Allah erlerinin himmetleri...

Baştan aşağı kâfiristanı kahretmek dü-
şüncesindeyim; ama neyle?.. Allah'ın fazlıyla,
erenlerin himmetiyle...

Ona niyet etmiş, onun için civardaki mazanne-i kirâma, evliyaullah olarak hüsn-i zan beslenen kimselere, meşâyihâ haberler gönderiyor.

“Seferimiz olacak, siz de lütfedip katılın. Bizleri irşat buyurun, seferlerimizi mübarekleştirin!” diye ulak salıyor.

Ulak İstanbul’dan Sivas’a geliyor, Şeyh’e Padişah’ın fermanını, nâmesini öpüp, başına koyup sununca; Şeyh Efendi;

“Zaten biz bir senedir hazırlık yapıyorduk.” diyor.

Bu haber Padişah’a götürülünce, Padişah mânevî tebşirâtı sezdiği için sevincinden uçuyor.

Şemseddîn-i Sivâsî merhale merhale Sivas’tan İstanbul’a gelirken, Aziz Mahmûd-ı Hüdâyî İstanbul’dan üç konak mesafede, İzmit’te onu karşılamaya gidiyor.

“Neden?”

قدر زر زرگر شناسد، قدر گوهر گوهری

Kadr-i zer zerger şinâsed, kadr-i gevher gevherî

“Altının kıymetini kuyumcu, mücevherin kadrini cevherci bilir.”

O gelenin kim olduğunu biliyor da, üç konak ileriye hoş geldin demeye gidiyor.

Zamane gazetelerinden biri de;

“Bu şeyhler hep birbirleriyle uğraşırlar, rekabet ederler.” diyor.

Sen onların âleminden ne anlarsın, cahil adam? Onların âlemi senin âlemin mi?..

Şemseddîn-i Sivâsî hazretleri hemen saraya filan gitmemiş. Aziz Mahmûd-ı Hüdâyî hazretlerinde, Üsküdar’da misafir olmuş. Padişah soruyor, haber gönderiyor. Kendisine;

“Acaba, savaş için hazırlık kendisine işaret edildiğine göre, savaşın âkıbeti hakkında da bir beşaret var mı? Bir zafer ihtimali, alâmet görülmüş mü?” diye soruyor.

Şemseddîn-i Sivâsî hazretleri;

“Evet Sultanım, vardır. İnşallah zafer âlem-i İslâm’ındır.” buyuruyor.

Sefere çıkıyorlar. Kimbilir ne tatlı, ne ilahî sefer, ne mübarek yolculuk!.. Düşmanın

çeşitli zulüm haberleri geliyor. Kâfirler falanca kaleyi teslim şartlarıyla almışlar ama kadın-kız dememişler, kılıçtan geçirmişler, şöyle yapmışlar, böyle yapmışlar. Bunlar hınçlarını artırıyor. Nihayet iki ordu Haçova'da karşılaşılıyor.

Düşman pürsilah, teknolojisi ilerlemiş. Zırhlı, toplu, tüfekli... Yani eskisi gibi bilek gücüyle iş bitmiyor. "Delik demür çıktı, mertlik bozuldu." Eski bilek gücünün, pehlivanlığın değeri gerilerde kaldı. Adam yanına yanaştırmıyor ki tutup yere çalasın, sırtını yere yapıştırmasın; uzaktan endah ediyor.

Haçova meydan savaşında Avusturya ordusu, Haçlı kuvvetleri pür-pulat tepeden tırnağa demirli, çelikli. Birçok yerden kuvvet toplamışlar, 200 bin kişi Osmanlı ordusuna saldırıyor. Bir iki direktme, Osmanlı ordusu çöküyor; Yeniçeriler geriye doğru kaçmaya başlıyor. Düşman o kadar ilerliyor ki padişahın otağ-ı hümayûnunun yakınına kadar geliyor. Bolulu aşçılar, et doğramak için kullandıkları satırlarla düşmanla çarpışmaya başlıyorlar.

O arada, padişah düşmanın eline geçmeyeyim diye atına binip geriye gitmek istiyor. Hoca Sâdeddin derler, büyük tarihçi, padişahın dizginine yapışıyor;

“Gidemezsin Padişahım! Sen gidersen bu ordu darmadağın olur; gidemezsin!..” diyor.

Padişah kızgın, üzgün, hayrette, dehşette. Şemseddîn-i Sivâsî hazretlerine;

“Hoca Efendi, Hoca Efendi! Hani zafer âlem-i İslâm’ın olacaktı? Bu ne haldir?..” diyor.

Hiç fütur yok... Davranışlar birbirlerine o kadar benziyor ki... Akşemseddin nasıl seferde;

“Yılma padişahım, durma padişahım, daha gayretli çalış padişahım, zafer müslümanlarındır.” demişse; Şemseddîn-i Sivâsî hazretleri de;

“Biraz bekle!..” diyor. Bunu hezimet anında, vaziyet vahim iken diyor... Biraz bekliyorlar. Hakikaten, o Bolulu ahçıların külahlarıyla, şeyleriyle, pala bıyıklarıyla düşmana saldırması acayip bir manzara... Himmet-i cünd-i ricâlullah, gayb erenlerinin, bilmedi-

ğimiz kuvvetlerin, melâikenin imdadı yetişiyor. Düşman ordusu geri çekilmeye başlıyor. Sesler, bağırışlar;

“Düşman ordusu geri çekiliyor!” filan diye... Yeniçeriler de tekrar geri dönüyorlar. Bir hücum ediyorlar, 200 bin kişiyi Haçova bataklıklarında mahvediyorlar.

Ama hak etmişler. Çünkü zulm ede ede gelmiştir, Allah onların alınlarına, o zulümlerinin cezasını orada makhûren vermelerini yazmış. Hepsi orada bataklıkta helâk oluyor ve Şemseddîn-i Sivâsî ile beraber padişah İstanbul’a revan oluyorlar. Seferden dönüyorlar. Padişah mahcup, binbir rica minnetle;

“Efendim İstanbul’da kalsanız...” filan diyor. Şeyh Efendi;

“Hayır! Bizim âhiret seferimiz de yakındır. Vatan-ı aslîmize avdet etmemiz daha uygundur.” diyor. Sivas’a gidiyor. Gönül bir şişedir, düşer kırılır, bir daha tamir olmaz.

Akşemseddin hazretlerinin yanına Fatih Sultan Mehmed bir ara girmiş, menâkıbda yazıyor. Akşemseddin hazretleri uzanıyormuş. Padişâh-ı âlem, sultân-ı devlet geliyor; yerin-

den kırıdamıyor. Tasavvufî terbiye var, maksat var. Sultan kibir ve ucuba düşmesin diye itibar etmiyor.

Vezirler, maiyetindeki kimseler;

“Padişah yanına gelmiş, o istifini bozuyor, yatıyor. Bu nasıl iştir, nice haldir?” diye şaşırıyorlar.

“Padişahım sen de onu otağa çağır, sen de ona kalkma; mukabele bilmisil olsun!” filan diyorlar. O da bir ara;

“Efendim, üstadım, şeyhim! Bizim otâğ-ı humayûna teşrif buyururlar mı?” diye haber gönderiyor. Fakat Akşemseddin çadırın kapısından girerken mümkün mü direnmek? Ayağa kalkıyor. Ayağa kalkmamak mümkün mü? İstikbale varıyor ve elini öpüyor. Gittikten sonra vezirleri;

“Sultanım! Hani kalkmayacaktın, mukabele bilmisil yapacaktın?” diyorlar.

“Bu başka şeyh ve başka hocalara benzemiyor. Onu görünce dizlerimin dermanı kesiliyor, karşısında dayanamıyorum, duramıyorum.” diyor.

Mâneviyatın kuvveti...

İstanbul'u Fatih Sultan Mehmed fethetmiştir ama;

Bir erenler ordusuyla fethetmiştir.

Bir eşsiz, emsalsiz İslâm ahlâkıyla fethetmiştir.

Bir sâfi, pak, temiz tasavvuf ile fethetmiştir.

Biz bu fetihden ibret almalıyız.

Fatih'i bu ahlâka sahip kılan eğitimden uzak kalamayız; gafil ve cahil kalamayız. On-
dan ibret ve örnek almalıyız.

İstanbul'un fethini ve fatihlerini iyi tanımak, bizim neslimiz için hayati önemi sahiptir. Milletimizin ve gençliğimizin istikbali buna bağlıdır. Şu toplantımızı çok küçümsüyorum. Stadyumları doldurmalıydık, yer yerinden, oynamalıydı, inlemeliydi. İstanbul bir başka müstesna gün yaşamalıydı.

Ey yaşlı, olgun, imkânlarla sahip müslüman kardeşlerim! Gençlerimizi yeni Fatihler olarak yetiştirmek için tüm gayretimizi sarfetmeli, her türlü maddî ve mânevî fedakârlığı yapmalıyız.

Ey Fatih'in akranları olan genç kardeşlerim! Fatih İstanbul'u fethetti. Peygamber hazretleri Roma'nın da fetholunacağını müjdeliyor.

Allah fethinizi mübarek eylesin!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN
5 Zilka'de 1410 / 29.05.1990

[Bütün KONFERANSLAR'a PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

